

Türkiye Cumhuriyeti Kamuoyuna

29 Mart 2020

Covid-19'un Ekonomik ve Sosyal Etkileriyle Mücadelede Devlet – Girişimci - Vatandaş İşbirliği Önerisi

Covid-19'la canla başla mücadele eden sağlık görevlilerimize başarılar; alınan tedbirlerden etkilenen vatandaşlarımıza sabır ve dayanma gücü diliyoruz.

Covid-19'un getirdiği sorunlarla mücadelede özgün, adil ve akılcı çözümler bulmamız; kısıtlı imkânlarımızı etkilenen bütün kesimleri kapsayacak şekilde kullanarak toplumda dayanışma ve adalet duygusunu güçlendirmemiz, toplumun en zayıf ve korunmasız kesimi korunup kollamamız gerekiyor.

Özgün çözümlerle toplumsal dayanışmayı güçlendiren yeni bir toplumsal sözleşme oluşturmamız Covid-19 sonrasında öncesine hiç de benzemeyecek olan yeni dünyada ve yeni toplum düzeninde daha iyi bir yer edinmemiz için de gerekli.

Devlet; en başta çalışanların işlerinin korunması ve üretimin sürdürülmesi için gerekli tedbirleri acil olarak hızla hayata geçirmeli; en azından kendi ihtiyacımıza yeter üretim yapılmasını güvene almalıdır. Zira devletin ilk görevi adaleti; yani zorluklar, yükümlülükler ile üretimin ve menfaatlerin adil olarak paylaşılmasını sağlamaktır.

İkincil olarak devlet; kriz sonrasında kaybedilenleri telafi edecek ve uluslararası rekabette öne çıkarak hızlı bir ekonomik yükseliş göstermek toplumu hazırlamalıdır. İçinde bulunduğumuz zorlukları fırsata çevirmek; uluslararası rekabet gücü kazanmak mümkündür ve bunu gerçekleştirmek kendi elimizdedir. Bunun için güçlü ile zayıfın, zengin ile fakirin; girişimci, buluşçu ve yenilikçiler ile sermayenin, üretici ile tüketicinin dayanışma ruhu içinde bir araya gelerek dayanışmasını sağlamak yeterlidir.

Covid-19'un neden olduğu sorunlara çözüm ararken doğmalardan, üretim birimlerinin sahipliğinin kamudan özele, ya da özelden kamuya çevrilmesi gibi sığ, basit ve beylik tartışmalardan kaçınmalı; her ikisinden de yararlanarak özgün çözümler aramalıyız. Özel sektörün girişimciliğini devletin itibarı ile birleştiren, kamuda daha çok görülen hantallık, verimsizlik sorunları ile özel sektördeki kayıt dışılık, kişisellik, kurumsal

yönetim eksikliği, ölçek ve sermaye yetersizliği gibi klasik zayıflıkları gideren bir model oluşturmalıyız. İşletmelerimizin büyük çoğunluğunun aile şirketi ve KOBİ'ler olduğunu klasik KOBİ sorunları ile uğraştığını dikkate almalıyız. İşletmelerimize uluslararası rekabetçilik kazandırmalı; üretimin miktarını ve kalitesini artırmalı; bir yandan pastayı büyütürken diğer yandan geleneksel gelir dengesizliği gibi sorunları da gidererek pastanın adil paylaşımını da gözetmeliyiz.

İçinde bulunduğumuz zor şartları avantaja çevirmek için mevcut geniş tecrübelerden yararlanarak devlet ile özel sektörü bir araya getiren özgün bir işbirliği modeli geliştirmeliyiz.

Covid-19 sonrası dönemde daha iyi bir konuma geçebilmek için TOKİ'nin inşaatçılarla geliştirmiş olduğu hasılat paylaşımlı iş modeli, PPP olarak bilinen Kamu Özel Ortaklığı – İşbirliği modeli, Üniversite - Sanayi İşbirliği modeli gibi modellerden ve edinilen tecrübelerden yola çıkarak özgün bir model geliştirebiliriz. Söz konusu modellerde devlet girişimcilere kamu; gayrimenkul ve teknoloji gibi değerleri tahsis ederek girişim yeteneği kazandırmakta; ya da girişimi teşvik etmektedir. Mevcut durumun farkı; Covid-19'un mevcut işletmelerin üretim faaliyetini sürdürmesini, çalışan istihdam etmesini önleyen mali sıkıntılar ortaya çıkarmış olması; talep oluşması için de üretim ve istihdam için de finansmanın hayati hale gelmiş, fakat kolay bulunamaz hale gelmiş olmasıdır. Başka bir deyişle finansman ihtiyacı acil bir sosyal sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Devlet örgütümüz, bu acil finansman ihtiyacını karşılamakla sorumludur. Devletimiz gerekli finansman kaynaklarını borç almak, yeni vergi koymak ve gerekirse karşılıksız para basmak gibi yöntemlerden en hızlı ve ehven olanı ile kısa zamanda oluşturmalıdır. Ancak sağlanacak olan finansman işletmelere kredi verilmesi gibi geleneksel yöntemlerle değil; yukarıdaki amaçlara uygun çözümler vasıtasıyla kullanılmalıdır.

COVID-19'un etkilerini bertaraf etme amacına uygun olarak Devletimiz, aşağıdaki öncelikler ve yöntemleri değerlendirebilir:

- **Yüksek istihdam ve katma değer sağlayan işletmelere:** ileride geri satılmak üzere hisse senedi veya uzun vadeli tahvil alımı şeklinde, yeni şartlara uyum için alınacak tedbirlerin maliyetini karşılayacak ve üretimi sürdürebilecek miktarda;
- **Verimli ve karlı iken virüs nedeniyle sıkıntıya düşen işletmelere:** üretim ve istihdam kabiliyetini korurken yeni hissedarlık ve yönetim yapılanması sağlayarak işletmelerin dönüşmelerini sağlayacak şekilde ve işletme sermayesi de sağlayacak miktarda hisse senedi karşılığı ve kredi yoluyla;
- **İşini kaybeden ve sosyal güvencesi olmayan işsizlere:** en azından kendi ihtiyaçlarına yeter üretim yapabilecekleri, küçük girişimler kurmaya yeterli miktarda aynı veya nakdi mikro kredi verilmesi; kooperatiflere ve güç birliklerinin desteklenmesi yoluyla.

COVID-19 sonrasında daha dinamik ve rekabetçi olmaları ve beklenmedik durumlarla daha iyi başa çıkabilmeleri için işletmelere aşağıda belirtilen desteklerin de sağlanması zaruridir:

- Devlet hisse senedi veya tahvil karşılığı finansman sağladığı işletmelerin yönetimine profesyonel yöneticiler vasıtasıyla katılmalı; bir yandan sağlanan desteğin amaca uygun kullanımını ilk elden denetlerken diğer yandan kurumsal yönetim için profesyonel destek sağlayarak girişimlerin yüksek başarılar elde edecek şekilde evrilmelerine destek olmalıdır.
- Devlet, bir yandan işletmelerin iyi yönetilmesine ve sağlıklı kararlar almalarına destek olurken diğer yandan sağlanan desteğin üretimin ve istihdamın sürdürülmesi amacıyla uygun olarak kullanıldığını gözetlemelidir.
- Devlet, bu amaçların dışında işletmelere müdahale etmemeli, girişimciliği olumsuz etkileyecek davranışlardan kaçınmalıdır. Yönetimdeki devlet temsilcileri kamu görevlileri arasından değil, konularında uzman profesyonellerden olmalı ve işletmeler tarafından atanmalıdır.

Finansman Çalışanların İşletmelerine Ortak Olmasını Teşvik Etmeli; Kriz Sonrasında Devlet Finansmanı Kolayca Sonlandırılabilir.

İşletme sahipleri sağlanan finansman desteğini hisse senedinin makul değerini devlete ödeyerek, tahvillerin bedelini vadesinden önce geri ödeyerek devletin finansman ve ilintili desteğine son verebilmelidir. Çalışanların işletmelerine ortak olması teşvik edilmeli; devletin finansman desteğini üstlenerek işletmelerine hissedar olabilmelidir.

Bu tür kapsamlı tedbirlerin etkili olması ve amaçlanan sonuçları sağlaması tarafsız olarak, iyi ve adil olarak uygulanmalarına bağlıdır. İyi uygulama için de kötü uygulamaların adaletsizliğe neden olmaması için de ortaya çıkacak sorunların etkin ve hızlı olarak çözülmesine ihtiyaç vardır.

Bunun için ise yargı organları ve unsurlarının etkin ve verimli çalışır, hesapverir ve bağımsızlığı ile tarafsızlığına kuşkusuz güven duyulabilmesi gerekir. Bu nitelikleri taşıyan yargı; üretimimiz ne kadar az, paylaşacağımız pasta ne kadar küçük de olsa, yükümlülük ve menfaatleri adil olarak paylaşmamızı sağlayarak toplumu adalet harcı ile güçlendirir. Adalet harcı ile örülmüş toplum diğerlerinden çok daha iyi ve fazla üretir. Kısıtlı imkânların adil olmayan dağılımı ise adalet inancını ve toplumsal dayanışmayı ciddi ve ağır olarak zedeler.

Covid-19'dan sonra dünya tamamen farklı olacaktır; fakat o "yeni dünya"yı yine bizler; bu zorlu dönemde değişik bakış açıları ile geliştirdiğimiz fikirler ve bulduğumuz çözümlerle kendimiz oluşturacağız.

“Adalet mülkün temelidir!” ölküsüyle toplumda sosyal adaleti gerçekleştirecek tedbirleri almalı, gelir dağılımında dengeyi kurmalı, toplum olarak üretilenden herkesin üretime katkısıyla orantılı adil bir pay almasını sağlayacak tedbirleri almalı; bu yönde gerekli düzenlemeleri yapmalıyız.

En başta zenginliği toplumun geniş kesimlerine yaymalı, girişimciliği teşvik etmeli ve bu tür durumlara karşı toplumun dayanma gücünü ve kapasitesini artırmalıyız.

Dünyamızın daha iyiye evrilmesi ve evrilen yeni dünyada daha iyi bir yer edinmek için fikirler geliştirmeli; özgün çözümler üretmeliyiz.

Bunun için tecrübeli ve bilge aksakallılarımız, ekonomistlerimiz ve fikir önderlerimiz şimdikinden çok daha ileri ve adil bir düzeni sağlayabilecek; toplumu daha ileriye ve daha iyi refaha götürecektir olan yeni bir toplum sözleşmesi ortaya çıkarmak için kafa yormalı, fikirler geliştirerek topluma öncülük ve önderlik etmelidir.

Devletimiz ise bilgi zenginliği, fikir ve ifade özgürlüğü ile adalet ortamını sağlayarak farklı fikirleri yeşertmelidir.

Kamuoyuna saygılarımızla duyururuz.